

26-2
2016

Onderzoek:

**'Huisartsen over
euthanasie bij dementie'**

<http://opiniepanel.eenvandaag.nl>

Huisartsen over euthanasie bij dementie

26 februari 2016

Over dit onderzoek

Het online onderzoek is uitgevoerd door de redactie van het EenVandaag Opiniepanel in samenwerking met VPHuisartsen en HuisartsVandaag.

Het is uitgezet onder leden van VPHuisartsen en HuisartsVandaag en de huisartsen uit het EenVandaag Opiniepanel. In totaal werden 3460 huisartsen aangeschreven. Er deden 545 huisartsen mee.

Het onderzoek vond plaats tussen 12 januari 2016 en 16 februari 2016 en bestond uit een kwantitatief en een kwalitatief deel. De resultaten van het kwantitatieve deel zijn gewogen naar geslacht en leeftijd met cijfers van NIVEL. Het kwalitatieve deel bestond uit open vragen. Hierop is een discours analyse uitgevoerd waarbij gezocht werd naar centrale thema's (patronen).

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met onderzoeker Petra Klapwijk
petra.klapwijk@eenvandaag.nl

Samenvatting

Huisartsen tegen verruiming euthanasie bij dementie

Familie juist positief over nieuwe handreiking

Veel huisartsen hebben grote problemen met de nieuwe handreiking voor euthanasie bij gevorderde dementie. Dat blijkt uit onderzoek van EenVandaag onder 540 huisartsen. Meer dan de helft (61%) van de ondervraagde huisartsen vindt het een slechte zaak dat een dementerende die niet meer zelf kan aangeven wat hij of zij wil toch in aanmerking kan komen voor euthanasie. Het onderzoek werd uitgevoerd in samenwerking met HuisartsVandaag en VPhuisartsen.

Familie van dementerenden is juist blij met de nieuwe handreiking. Zij zien hierin een nieuwe mogelijkheid om de wens van hun naaste uit te voeren.

Onlangs maakten de ministeries van Volksgezondheid en van Veiligheid en Justitie in een zogenoemde handreiking duidelijk dat euthanasie ook bij gevorderde dementie mogelijk is, mits er aan een aantal voorwaarden is voldaan. Zo moet de patiënt een wilsverklaring hebben en daar regelmatig met de arts over hebben gesproken. Ook moeten er tekenen zijn van ondraaglijk lijden, zoals pijn, angst of onrust. Tot nu toe kwamen patiënten in de praktijk eigenlijk alleen in aanmerking voor euthanasie als ze nog wilsbekwaam waren.

Weinig bereidheid

Veel ondervraagde artsen zien het als een probleem als de patiënt niet meer weet waar het over gaat. Slechts een kwart van de ondervraagde artsen (24%) zegt in principe bereid te zijn om mee te werken aan een euthanasieverzoek van een dementerende volgens de nieuwe handreiking. De helft (52%) zegt dit niet te willen uitvoeren. Nog eens een kwart (24%) weet het nog niet.

‘Niet voor God spelen’

Tegenstanders zien als belangrijkste bezwaar dat de dementerende niet meer zelf kan verwoorden wat hij of zij wil. Dat betekent dat de arts samen met de familie moet bepalen wat het juiste moment voor de euthanasie is. Veel artsen vrezen conflicten en druk van de familie (91%). Ze benadrukken dat euthanasie ‘geen recht’ is. Ook voeren ze aan dat dementie het karakter en de wil kan beïnvloeden. In een later stadium kan de patiënt veel vrolijker zijn en is het maar de vraag of deze dan nog steeds uit het leven wil stappen. Artsen geven aan dat ze het gevoel hebben dat ze ‘voor God moeten spelen’ en zien er tegen op om de euthanasie mogelijk onder dwang te moeten uitvoeren. Een arts zegt: *“Ik vind dat we heel goed voor die mensen moeten zorgen, (...) maar voor mij gaat het dan te ver om zo iemand een injectie te geven om te overlijden. Ik heb dan het gevoel dat ik iets doe waarvoor ik niet ben opgeleid, mensen doodmaken zonder dat dat helpen is.”*

Valse verwachtingen?

Veel van de ondervraagde artsen vrezen dat de nieuwe handreiking valse verwachtingen bij patiënten en hun familie creëert. EenVandaag voerde ook een groot onderzoek onder het publiek uit. Met deze handreiking is er veel draagvlak voor euthanasie bij dementie: 87 procent van de 33.000 ondervraagden vindt dat euthanasie in principe mag volgens de voorwaarden van de handreiking. Aan het onderzoek deden ook ruim 4000 mensen mee met een dementerende ouder of partner. Van hen is 90% blij met de nieuwe handreiking. Zij zien die als een nieuwe mogelijkheid om de wens van de dementerende te respecteren en deze onnodig lichamelijk of psychisch lijden te besparen.

Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport Edith Schippers stelt in een reactie aan EenVandaag dat de tegenstand van artsen haar niet verbaast: *“Dat verbaast me niks. Ik denk dat we datzelfde percentage hadden als we de handreiking niet hadden gemaakt, dat dat geen weg voor hen zal zijn en dat mag, we leven in een vrij land. Ons ging het om artsen die daar wel open voor staan, die daar wel mogelijkheden toe zien, die wel eventueel tegemoet zouden willen komen aan een hulpberoep van een patiënt, dat die goed weet wat wel en wat niet mag.”*

Vragenlijst en uitslagen

Welkom bij het onderzoek over dementie en euthanasie van EenVandaag, HuisartsVandaag en VPHuisartsen.

Dementerenden moeten ook euthanasie kunnen krijgen als zij niet meer in staat zijn om zelf aan te geven dat zij uit het leven willen stappen, mits er aan een aantal voorwaarden is voldaan. Dat staat in een nieuwe handreiking voor artsen over euthanasie van de ministeries van Volksgezondheid en van Veiligheid en Justitie.

Het actualiteitenprogramma EenVandaag wil graag weten hoe artsen over deze nieuwe handreiking denken. Hoe kijkt u aan tegen deze nieuwe handreiking en hoe denkt u dat deze in de praktijk gaat werken?

Deelname aan het onderzoek is volstrekt anoniem.

PRINCIPE NIEUWE HANDREIKING

Volgens de nieuwe handreiking moeten dementiepatiënten die euthanasie willen, dit ook kunnen krijgen als ze in een vergevorderd stadium van de ziekte zitten en niet meer zelf aan een arts kunnen aangeven dat zij uit het leven willen stappen.

Tot nu toe vond euthanasie alleen plaats in de beginfase van de dementie, wanneer de patiënt nog in staat is om met de arts te communiceren over de euthanasiewens en het ondraaglijk lijden.

Voorwaarde in de nieuwe handreiking is wel dat er een schriftelijk euthanasieverzoek moet zijn dat de patiënt eerder zelf heeft opgesteld. Die moet er bovendien regelmatig met een arts over hebben gesproken. Ook moeten er signalen zijn van 'ondraaglijk of uitzichtloos lijden'. Dat kan zich uiten in benauwdheid, pijn, maar ook angsten of agressie.

Wat vindt u van deze nieuwe handreiking?

Goede zaak 28%

Slechte zaak 61%

Weet niet / geen mening 11%

Is het door de nieuwe handreiking volgens u duidelijker geworden of onduidelijker wanneer u als arts kunt meewerken aan de uitvoering van

euthanasie bij een dementerende patiënt?

Duidelijker 31%

Onduidelijker 55%

Weet niet / geen mening 14%

Open vraag

Wat vindt u van de nieuwe handreiking en waarom? Hier kunt u uw antwoorden toelichten.

Waarom een goede zaak?

- het is duidelijker dan voorheen
- als het goed voorbereid en gedocumenteerd is kan het wel
- doet recht aan de wens van de patiënt

Waarom een slechte zaak?

- Belangrijkste bezwaar is dat de patiënt zelf niet meer weet waar het over gaat
- Moeilijk om het moment te bepalen met de familie als de patiënt het niet kan. Conflict met de familie ligt op de loer.
- Euthanasie is geen recht.
- Artsen willen niet 'voor God spelen'. Iemand ombrengen die zelf niet weet waar het over gaat is niet ethisch.
- Dementie beïnvloedt ook het karakter en de wil in een later stadium, wat iemand eerder wilde kan later anders zijn. Ondraaglijk lijden moeilijk vast te stellen. Patient is later vaak vrolijker.
- Praktische uitvoerbaarheid- moet het onder dwang?
- Nieuwe richtlijn creëert valse verwachtingen.

MEEWERKEN AAN EUTHANASIEVERZOEKEN

We willen u nu enkele vragen stellen over verschillende soorten euthanasieverzoeken die u als huisarts kunt krijgen.

Bent u in principe bereid om mee te werken aan de uitvoering van euthanasie bij een patiënt die ondraaglijk en uitzichtloos lijdt?

We bedoelen een euthanasieverzoek in het algemeen, dus niet specifiek van een

dementerende patiënt.

Ja 88%

Nee 9%

Weet niet / geen mening 3%

Bent u in principe bereid om mee te werken aan de uitvoering van euthanasie bij een dementerende patiënt die in het beginstadium van zijn of haar ziekte zelf verklaart op die manier niet verder te willen leven?

Ja 45%

Nee 34%

Weet niet / geen mening 21%

Bent u door de nieuwe handreiking in principe bereid om mee te werken aan de uitvoering van euthanasie bij een (gevorderde) dementerende patiënt die:

- een schriftelijke wilsverklaring heeft
- regelmatig met de arts over deze wens heeft gesproken
- op dat moment zelf niet meer in staat is om aan te geven dat hij/zij uit het leven wil stappen
- signalen heeft van 'ondragelijk en uitzichtloos lijden' (bv pijn of angst)

Ja 24%

Nee 52%

Weet niet / geen mening 24%

De artsen die hier niet aan mee willen werken geven de volgende bezwaren:

- Uitzichtloos lijden is zeer moeilijk of niet te bepalen
- Signalen als angst en pijn zijn niet doorslaggevend want daar zijn andere middelen voor
- Er is sprake van een glijdende schaal bij wat mensen van te voren inschatten als lijden.

Bent u door de nieuwe handreiking meer of minder geneigd om in de praktijk mee te werken aan de uitvoering van een euthanasieverzoek voor een dementerende patiënt dan nu of maakt dat geen verschil?

Ik ben meer geneigd om mee te werken aan een euthanasieverzoek van een dementerende patiënt 15%

Ik ben minder geneigd om mee te werken aan een euthanasieverzoek van een dementerende patiënt 13%

De nieuwe handreiking maakt voor mij geen verschil 67%

Weet niet / geen mening 5%

NIEUWE HANDREIKING IN DE PRAKTIJK

Oud-verpleeghuisarts Bert Keizer zegt dat hij niets met de nieuwe handreiking zal doen:

"Omdat je dan iemand moet ombrengen die niet meer weet waar het over gaat."

Bent u het eens of oneens met de volgende stelling:

'Ik kan niet meewerken aan een euthanasieverzoek als de patiënt op dat moment niet meer weet waar het over gaat.'

Mee eens 77%

Mee oneens 12%

Weet niet / geen mening 11%

Verwacht u dat artsen in Nederland door de nieuwe handreiking meer verzoeken zullen krijgen voor euthanasie op dementerenden of denkt u dat het weinig verschil zal maken?

Ik verwacht dat het aantal verzoeken zal toenemen door de nieuwe handreiking 73%

Ik verwacht dat het niet veel verschil zal maken 22%

Weet niet / geen mening 5%

'Ik ben blij dat de nieuwe handreiking mij meer mogelijkheden geeft om een dementerende patiënt die uit het leven wil stappen te helpen.'

Mee eens 13%

Mee oneens 72%

Weet niet / geen mening 15%

'Ik ben bang dat er met de nieuwe handreiking door familie van een dementerende patiënt met een wilsverklaring nu meer druk op mij als arts zal worden uitgeoefend om mee te werken aan de uitvoering van euthanasie.'

Mee eens 91%

Mee oneens 5%

Weet niet / geen mening 4%

EUTHANASIEWETGEVING IN NEDERLAND

Wat vindt u van de huidige regelgeving op het gebied van euthanasie inclusief de nieuwe handreiking?

De regelgeving moet verruimd worden 7%

De regelgeving is goed zo 51%

De regelgeving moet strenger 34%

Weet niet / geen mening 8%

